

CZU: 372.8:574

CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA FORMAREA ȘI PERCEPȚIA EDUCAȚIEI ECOLOGICE DE CĂTRE ELEVI

Elena SOCHIRCĂ, dr, conf. univ.

Vitalie MAMOT, lector univ.

Catedra Geografie Umană, Regională și Turism, UST

Elena JECHIU, lector univ., profesoară de geografie

Catedra Geografie Umană, Regională și Turism, UST

Liceul Academic Republican de Arte Plastice „Igor Vieru”

Rezumat. Starea calității mediului ambiant din lume și din țară determină orientarea și axarea învățământului spre promovarea unei culturi și atitudini față de mediu. Învățământul axat pe formarea competenței ecologice/de protecție a mediului este un obiectiv prioritar în soluționarea problemelor de mediu, ce contribuie la formarea ecologică și a culturii de mediu a tinerei generații la nivel *motivațional, emoțional, valoric, cognitiv cât și atitudinal/comportamental*. Scopul cercetării constă în stabilirea percepției elevilor cu referință la conceptul de educație ecologică, acțiunile ecologice și atitudinile față de protecția mediului. În actuala cercetare au fost implicate clasele liceale din cadrul Liceului Academic Republican de Arte Plastice „Igor Vieru”. Prin urmare, ei au completat un chestionar în care le-au fost adresate întrebări cu referire la percepțiile lor față de problemele de mediu pe care le-au studiat la lecțiile de geografie, științe, biologie și alte discipline școlare.

Cuvinte-cheie: educație ecologică, competența de protecție a mediului ambiant, acțiuni ecologice, percepția ecologică, educație/învățământ.

CONSIDERATIONS CONCERNING THE TRAINING AND PERCEPTION OF ENVIRONMENTAL EDUCATION BY STUDENTS

Abstract. The environmental quality of the whole world and particularly of our country determines a new education orientation and focus on the formation of culture and attitudes towards environment. The education which is concentrated on the formation of the environmental/environmental protection competences is a priority objective in solving environmental problems that contribute to the formation of the environmental education and the environmental culture of the young generation at the motivational, emotional, value, cognitive and attitudinal / behavioral levels. The aim of the research is to establish students' perceptions regarding the ecological education concept, ecological actions and attitudes towards environmental protection. In this work, the students of lyceum classes from the Academic Lyceum of Fine Arts "Igor Vieru" were involved. They completed a questionnaire asking them about their perceptions about environmental issues which they studied at geography, sciences, biology lessons.

Keywords: environmental education, environmental competence, ecological actions, ecological perception, education.

Introducere

Starea calității mediului ambiant din lume și din țară determină orientarea și axarea învățământului spre promovarea unei culturi și atitudini față de mediu. Învățământul axat pe formarea competenței ecologice/de protecție a mediului este un obiectiv prioritar în soluționarea problemelor de mediu, ce contribuie la formarea ecologică și a culturii de

mediu a tinerei generații la nivel *motivațional, emoțional, valoric, cognitiv cât și atitudinal/comportamental*.

Educația ecologică reprezintă unul dintre primele răspunsuri pedagogice la problematica lumii contemporane, stimulate și oficializate de UNESCO sub genericul ”noile educații” [9, p. 64].

Profesorul de geografie deține rolul prioritar în soluționarea problemelor de mediu atât în educație, cât și în formarea culturii ecologice a elevilor. În acest context, conștientizarea ecologică la elevi este un factor decisiv în formarea și dezvoltarea unei personalități creative, cu o gândire ecologică reflexivă, aptă să aprecieze just acțiunile sale în natură și capabil să conviețuiască în armonie cu ea. În ambianța unei actualități impuse de progresul social, profesorul de geografie este mediator în abordarea și soluționarea problemelor legate de mediu, iar geografia aduce explicații fundamentale despre procesele ce au loc în natură.

Analiza premiselor teoretice și practice ale cercetării ne-au permis evidențierea unor grupuri de contradicții cum ar fi:

- contradicția între necesitatea sporită a cerințelor societății față de soluționarea problemelor mediului ambiant și insuficiența cunoștințelor, priceperilor, deprinderilor și atitudinilor;
- contradicția între nivelul actual de realizare a instruirii în învățământul axat pe formarea competențelor și valorificarea insuficientă a motivațiilor, emoțiilor, cunoștințelor, atitudinilor drept componente structurale în formarea competenței ecologice;
- contradicția între formarea tradițională și necesitățile formării ecologice inițiale a profesorului de geografie dictate de situația ecologică creată.

Metodologia studiului

Scopul cercetării constă în stabilirea percepției elevilor cu referință la conceptul de educație ecologică, acțiunile ecologice și atitudinile lor față de protecția mediului. Pentru realizarea cercetării experimentale au fost formulate următoarele ipoteze:

- Nivelul general de cunoștințe despre mediul ambiant și protejarea acestuia este satisfăcător. Majoritatea elevilor din școlile generale nu au cunoștințe ecologice suficiente de ordin teoretic și practic.
- În general, atitudinea elevilor față de mediul ambiant este pozitivă. Elevii exprimă atitudini pozitive față de mediu și solidaritate față de valorile ecologice, asociate cu protecția mediului.
- Nivelul de conștientizare ecologică este relativ moderat. Între conștientizarea ecologică și nivelul de alfabetizare ecologică există o conexiune, în special, în ceea ce ține de componentele competențelor și de emoțiile/sentimentele acestora. Cel mai înalt nivel de conștientizare ecologică este înregistrat, de regulă, în școlile în care sunt aplicate diverse proiecte și programe de caracter ecologic.

Școala este considerată o sursă importantă de cunoștințe ecologice/despre mediu, care contribuie la creșterea nivelului de alfabetizare ecologică a elevilor. Ea este succedată de mass-media, inclusiv de televizor și de calculator. Diversificarea surselor de cunoștințe contribuie mai efectiv la creșterea nivelului alfabetizării ecologice a elevilor.

Mediul de cercetare

În actuala cercetare au fost implicate clasele liceale din cadrul Liceului Academic Republican de Arte Plastice "Igor Vieru". Prin urmare, ei au completat un chestionar în care le-au fost adresate întrebări cu referire la percepțiile lor față de problemele de mediu pe care le-au studiat la lecțiile de geografie de-a lungul anilor. Chestionarul a fost aplicat în luna martie 2018 pe un eșantion de 52 de elevi, din care 51,9 % au fost persoane de gen feminin și 48,1 % - persoane de gen masculin. Pe parcursul cercetării, informația a fost colectată prin intermediul chestionarelor. Chestionarul conține întrebări cu variante de răspuns, întrebări de tipul scalei Likert.

Rezultate obținute și discuții

Majoritatea elevilor chestionați (42,4%) au menționat că s-au confruntat cu termenul de *Educație ecologică* de câteva ori pe an. Aproape 10 % din elevi au menționat că aud prima dată de acest concept la completarea chestionarului. Majoritatea elevilor asociază protecția mediului cu însuși protejarea acestuia, mai puțini, cu activismul ecologic. Aproape 10 % din elevii chestionați asociază protecția mediului cu curățenia.

La capitolul acțiuni ecologice, plantare de copaci, aproape jumătate din elevii chestionați au menționat că nu au plantat copaci niciodată, 35 % au plantat copaci doar o singură dată și doar 8 % din liceeni au plantat copaci în mod regulat.

Cu totul altă situație se conturează la acțiunile ecologice ce țin de efectuarea drumețiilor în natură. 37% din elevii chestionați au menționat ca regulat realizează drumeții în natură, iar 35 % din elevi au participat la peste 5 ocazii în ultimii doi ani. Dintre toate acțiunile ecologice menționate în chestionar, drumețiile sunt cele mai frecvente și cele mai des întâlnite în rândul acțiunilor ecologice.

În ceea ce privește acțiunile ecologice cu privire la discuțiile despre importanța protejării mediului, cei mai mulți elevi au răspuns că au discutat despre protecția mediului mai mult de 5 ocazii în ultimii doi ani. Din păcate, 13,5 % din elevii chestionați s-au arătat total dezinteresați de discuțiile cu referință la protecția mediului.

Acțiunile ecologice cu privire la voluntariat ne arată că acest segment practic nu este valorificat de către elevi, iar practic jumătate din elevii chestionați nu au realizat niciodată acțiuni de voluntariat (fig. 1), iar 37 % din elevi au menționat că au făcut voluntariat doar o singură dată în viața lor. Iată de ce apare necesitatea de a promova voluntariatul la nivel de sistem educațional.

În ultimii doi ani, cât de frecvent ai participat personal la munca voluntară pentru protecția mediului sau a naturii?

Regulat Mai mult de 5 ocazii O dată Niciodată

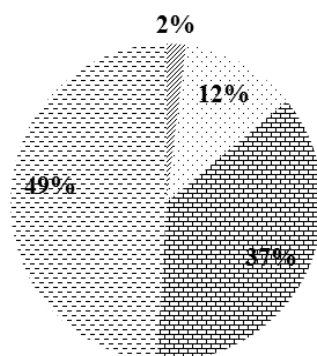

Figura 1. Implicarea elevilor în acțiuni de voluntariat

La capitolul atitudini față de protecția mediului, majoritatea elevilor (63,50%) au menționat că sunt interesați de protecția mediului, încearcă să se comporte cu responsabilitate față de mediu. 21,2 % din elevi au recunoscut că sunt interesați de protecția mediului, dar nu fac nimic în acest sens. Doar 3,8 % din elevi, își permit să discute cu familia și cunoștințele subiecte ce țin de protecția mediului. Din toți respondenții, 5,8 % din elevi au menționat că nu sunt interesați de protecția mediului. Acest aspect denotă încă o dată lipsa unei culturi de mediu și promovarea defectuoasă a protecției mediului.

La capitolul responsabilitate pentru educația ecologică, majoritatea elevilor menționează că cea mai mare responsabilitate ar trebui să o poarte Guvernul și autoritățile de mediu. 23,10 % din elevi au menționat că și părinții/familia au un rol important, punându-se accentul pe experiența așiziționată în familie. Doar 5,8 % din elevi au menționat că și școala are o importanță în educația ecologică.

Elevii menționează în ultimul rând rolul și importanța mass-mediei pentru educația ecologică. Aceasta ne vorbește de rolul secundar al mass-mediei în promovarea educației ecologice, lipsa emisiunilor cu caracter ecologic, lipsa spoturilor publicitare care ar scoate în evidență importanța educației ecologice.

La capitolul implicare personală în protejarea conștientă a mediului, 84 % din elevii chestionați au menționat că se străduie să protejeze mediul, iar 8 % din elevii chestionați au menționat că nu fac nimic în acest sens.

Din cauzele enunțate de ce oamenii nu protejează mediul, 63 % din elevi au scos în evidență nepăsarea, iar pe locul doi s-a plasat lipsa educației (fig. 2). De fapt, nepăsarea este determinată tot de lipsa educației.

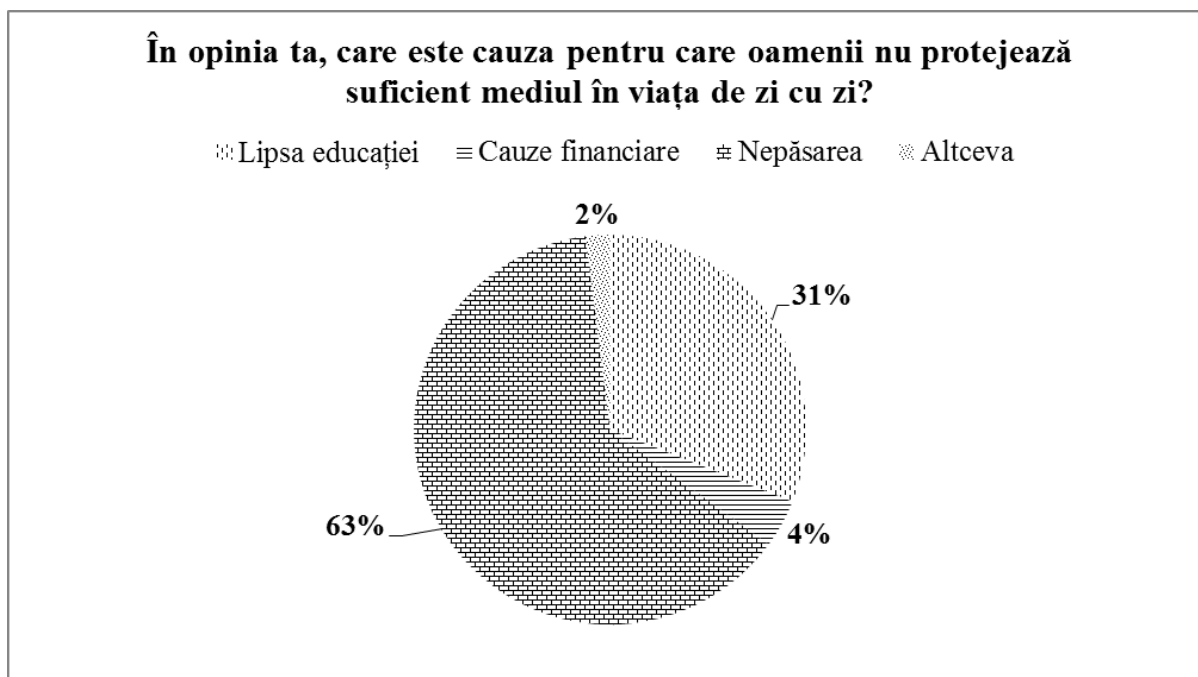

Figura 2. Cauze pentru ocrotirea mediului înconjurător

Din sursele care prezintă informații despre educația ecologică, cel mai des elevii au menționat Internetul (32,7 %), mass-media (21,2 %), familia și prietenii (câte 15,4 %).

Din activitățile practicate pentru protejarea mediului, 55,7 % din elevii chestionați au menționat că cel mai frecvent sunt orientați spre păstrarea curățeniei, iar alți 15,4 % nu fac nimic în mod deosebit.

Elevii s-au perceput pe ei înșiși ca având o conștiință ecologică care nu este încă pe deplin formată. De asemenea, cu privire la acțiunile ecologice, elevii consideră că nivelul lor de activitate ecologică este mediu. Majoritatea elevilor au declarat că au surse de cunoștințe variate și acest lucru corespunde și cu rezultatele chestionarului. Elevii au menționat că doar profesorul de biologie/științe și de geografie abordează problemele de protecție a mediului. Elevii au demonstrat o sensibilitate mare față de mediu, mai ales la subiectul dragostei pentru natură, animale și plante. Atunci când elevii au fost întrebați cu ce probleme ecologice sunt familiarizați, ei au menționat problemele locale de la școală și din vecinătate și nu au menționat problemele globale. Cu privire la cauza problemei, elevii au considerat că cea mai mare parte a vinei o poartă omul și elevii înșiși, dar și instituția și autoritățile. Elevii au indicat că se percep pe ei înșiși ca având un nivel mediu de conștiință ecologică, iar pe părinți - ca având un nivel înalt de conștiință. Ei au menționat că sursa principală a cunoștințelor lor ecologice este școala. În relația cu problemele ecologice, elevii s-au referit mai mult la activitățile cotidiene și la daunele provocate de ele, iar referindu-se la cauzele problemelor, elevii i-au acuzat mai puțin pe alții și mai mult pe ei înșiși. Elevii au menționat că profesorii le formează comportamentul și că ei sunt un exemplu de implicare personală și de activitate în favoarea mediului.

Concluzii

În conformitate cu starea mediului atât în lume, cât și în țara noastră, constatăm că factorii social-economici, cât și mijloacele tehnice nu dispun de posibilitatea soluționării tuturor problemelor de mediu aparente și prioritară devine reorientarea valorilor și comportamentului personalității față de mediul ambiant. Modernizarea învățământului prin ecologizarea lui reprezintă o condiție de bază în calea soluționării crizei ecologice mondiale. Prin cercetarea noastră am dedus, în mod avizat că nivelul general de cunoștințe ecologice al elevilor este unul satisfăcător. Elevii dau dovadă de atitudini pozitive față de mediu și de solidaritate cu valorile ecologice asociate cu protecția mediului. Curriculumul de bază contribuie într-o mare măsură asupra formării atitudinilor față de protecția mediului.

În timp ce educația de bază este asigurată de sistemul educațional formal, responsabilitatea educației ecologice a fost asumată încă de la apariția ei, cu precădere, de societatea civilă. Avantajul acestui fapt este că organizațiile civile au o mai bună legătură cu comunitățile locale, datorită relațiilor informale, decât instituțiile de învățământ. Acest fapt creează oportunitatea abordării problemelor de mediu vizate de educația ecologică prin prisma identității locale, facilitând implicarea comunităților și modificarea atitudinii acestora față de cauza de mediu.

Pe lângă capacitatea de a modifica atitudinea populației față de mediu, educația ecologică este apreciată și pentru influența sa asupra modului de gândire al oamenilor în general. Datorită naturii transdisciplinare a educației ecologice, aceasta facilitează dezvoltarea unei gândiri complexe, implicând și un puternic efect social, solicitând o mai bună comunicare între oameni, între generații diferite, între oamenii de știință și publicul larg, având, totodată, și o importantă dimensiune etică. Pentru toate acestea, educația ecologică este considerată ca fiind educație permanentă de-a lungul vieții, condiție a formării unei culturi cu perspectivă ecologică și a responsabilității globale. Deși includerea sa în curriculumul de bază este esențială, dorindu-se corelarea programelor educaționale opționale cu cea obligatorie, reușita educației ecologice nu depinde numai de asemenea inițiative. Succesul ei ține, într-o mare măsură, de capacitatea și voința administrativă de a dezvolta politici care să reflecte o adevărată responsabilitate globală.

Bibliografie

1. Bocoș M. Instruire interactivă. Repere pentru reflecție și acțiune. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2002.
2. Calmuțchi L. Formarea competenței ecologice la studenți în procesul predării-învățării chimiei. Teză de doctor în pedagogie. Chișinău: UST, 2012.
3. Cerghit I. ș.a. Fundamentele pedagogiei. Iași: Polirom, 2008.

4. Chirică G. Valențele reprezentărilor în formarea comportamentului corect în natură la copii. În: Concepte și strategii de dezvoltare a învățământului contemporan. Materialele conferinței științifice internaționale. Chișinău, 2004.
5. Cocârță P. Managementul ecologic și dezvoltarea durabilă. Starea mediului în Republica Moldova în 2007-2010. Raport național. Chișinău, 2011.
6. Cojocaru S. Formarea conștiinței pedagogice în dezvoltarea Curriculumului Național. În: Didactica Pro..., nr. 2 (48), 2008, p.36-39.
7. Cojocaru S. Formarea conștiinței ecologice din perspectivă interdisciplinară. În: Univers pedagogic, 2007, nr. 4. p. 28-33.
8. Cristea S. Educație ecologică. În: Didactica Pro...nr. 6 (22), 2003, p. 64-66.
9. Curriculum de Educație ecologică, treapta gimnazială. Chișinău, 2015.
10. Curriculum de Educație ecologică, treapta liceală. Chișinău, 2015.
11. Franțuzan L. Formarea competenței de cunoaștere științifică la liceeni în context intertransdisciplinar. Autoreferatul tezei de doctor în pedagogie. Chișinău, 2009.
12. Roșcovan D. ș.a. Bazele instruirii ecologice și protecția mediului ambiant. Chișinău: USM, 1996.
13. Stapp W.B. et al. The concept of environmental education. În: The Journal of Environmental Education, vol. 1 (1), 1969. p.30-31.
14. Ермаков Д. С. Формирование экологической компетентности. Учебный экологический проект. Москва, 2009.
15. Жильцова О. В. Экологическое ориентирование обучение в средней школе. Москва: МТО Холдинг, 2003.
16. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=309341>.
17. lex.justice.md/UserFiles/File/2014/mo104-109md/anexa_1_301.doc
18. <http://stiinta.asm.md/educatie-ecologica-suport-didactic-clasele-5-9>